

Trideset let samote

Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo se je rodil v času zatona študentskega gibanja. V svoje četrto desetletje stopa v času vzpona gibanja gibanj. Mladim intelektualcem je bil Časopis nekoč podarjen kot intelektualni azil, kjer so energijo z ulic, ki jo je rodilo burno leto 68, preusmerili v intelektualni boj, ki je bil marsikdaj trši med frakcijami kritike sistema kot pa do sistema samega. Vseeno se zdi, da je rdeča nit Časopisa njegova vpetost v družbena in kulturna vrenja desetletij, ki humanistični in družboslovni diskurz prepleta onkraj akademskega avtizma Znanosti. Čas hegemonije ene teoretske paradigme in čas gorečega izključevanja avtorjev in teorij, ki se ne bi skladale z uredniško politiko, s tem pa tudi mukotrpná obnova in vzpon revije je bil presežen v začetku devetdesetih let. Indikativno: vnóvič v času zatona nekega gibanja, tokrat civilne družbe osemdesetih. Dva od urednikov s konca osemdesetih sta celo postala ministra obeh represivnih aparatov. Zdi se, da je rez, ki so ga postavila devetdeseta, v uredniški politiki globlji in za Slovenijo bolj pomenljiv, kot se zdi na prvi pogled. Uredniške epistemologije, razumevanja družbe in politike, ki oblikujejo državo, znajo kazati na določeno sorodstvo.

Kritična pozicija Časopisa do socialističnega režima je bila v prvi vrsti reformacijska. Protestanti so kritizirali katolicizem tako, da so pokazali na njegovo pogansko nedoslednost: na malikovanje, pohlep, neupoštevanje in nepoznavanje Biblije. Katoličani v bistvu sploh niso pravi kristjani. Kritika socializma se je gibalá v istem kodu: s stališča "pravega" marksizma, Marxa in zahodnih inovacij marksistične teorije. Oblasti se je pokazalo, da njene ideološke legitimacije ne zdržijo marksistične kritike. S tega stališča novolevičarjev je bil socializem prav tako defekten kot kapitalizem, še več: socializem je bil v resnici državni in skrajno zbirokratizirani kapitalizem. Ta kritika ima mogoče racionalno jedro, je pa omejena v svojem konceptu resnice. Ta ni drugačen od katoliškega ali protestantskega fundamentalizma, od Resnice doktrine. Koncept odprte resnice, bodisi popperovsko zmotljive ali fayerabendsko neulovljive, sami resnici predpostavlja metodično-

skeptični znanstveni dialog. Logos je tu v pravem pomenu beseda, beseda, ki ima težo, beseda, ki ima moč prepričevanja, ki je argument. Ta argument ni vzet iz zaloge Resnice, temveč je postavljen na njen oder, da zaigra svojo vlogo. Včasih glavno, včasih stransko, zdi se, da vedno nepogrešljivo. Resnica je zatečeno stanje v dialogu, ki premore še mnoge druge resnice. Ne v smislu postmodernizma, kot mnoge resnice, ki si stojijo naproti druga mimo druge: so resnice z odgovornostjo, s priznavanjem in opuščanjem zmot, z novimi konceptualizacijami, ki upoštevajo argumente z druge strani, ki so v stalnem dialogu. V tem, odprtem polju resnice ne delamo prevratov, se ne odrekamo preteklemu, ne klanjamo obstoječemu in ne verujemo v brezpogojno bodočnost. Ljudje, ki verjamejo v trdne Resnice, se jim morajo s časom odrekati in jih menjavati z novimi, ter se pretvarjati, da se nič ni zgodilo. Vera v trdne Resnice je možna le, če se odrečeš morali. Zato ni nenavadno, da so ti ljudje – civilnodružbeni junaki osemdesetih – zgradili grozljiv sistem izključevanja in nasilja, pokrit z debelim pudrom evroatlantske psevdodemokracije. Novolevičarska kritika socializma se je hitro umaknila bipolarnemu razumevanju družbe, kjer naj bi na eni strani bila civilna družba, na drugi pa partijska država. A tako kot ni bila partijska država sposobna sprostiti monopola in sprožiti resnične demokratizacije, tako so tudi civilnodružbeni junaki osemdesetih zlahka prezrli potencialne družbenih gibanj, jih marginalizirali in uspavali v logiki sponzoriranja nevladnih organizacij. Zase so zgradili novo Resnico, resnico nacionalizma in predatorskega kapitalizma, ki jim je skupaj z medijsko podprtim spektaklom “demokratskih” volitev obetal trajno kroženje na oblastnih pozicijah. Civilna družba je odmrla, ker je bila politika zvedena na Oblast. Le redki otočki iniciativ in skupin so preživeli. A preživeli so brez življenjskega medija politike. Preživetje je bil čudež. Danes vidimo ceno, ki smo jo plačali za politično smrt civilne družbe. Država, ki so jo zgradile plenilske elite, temelji na izključevanju. Izključevanju, ki ga je bilo težko zaznati in še težje izreči. Begunci z balkanskih vojn so bili očiten primer, ki pa se je nevladnim organizacijam in njihovi dobrodelnosti zdel še najmanj politični problem, predvsem pa vprašanje oskrbe ter kvečjemu zaviranja nestrpnosti javnosti in njene nacionalistične države. Problem ni bil dojet politično tudi zato, ker se je politika dojemala kot umazan posel, ki je zakuhal vso balkansko morijo. A resnica je bržkone nasprotna, morijo je zakuhalo pomanjkanje politike, pomanjkanje kulture dialoga, zakuhal jo je presežek Resnic. Z rojstvom novih političnih akterjev ob koncu devetdesetih se je lahko vprašanje državne politike izključevanja postavilo na politično in ne na humanitarno raven. Novi politični akterji so bili iz vrst uredništva Časopisa, nove organizacije so bile inicirane iz tega mesta, v mreženju gibanja gibanj smo prisotni tudi ČKZjenci. Odločilna je bila prebežniška kriza. Odločilna v tem pomenu, da se ni kazalo le na ksenofobijo in na rasistično in nasilno naravo države in njenih organov, in ne le v tem pomenu, da se je pokazalo na človeško trpljenje

ljudi in naredilo tisto malo, kar je bilo mogoče. Odločilno je bilo, da so se izrazile utopične vizije sveta: nihče ni ilegalen in za svet brez meja. V tem trenutku se nismo razšli le z iluzijo o dobrohotnosti naše nacionalne države, temveč tudi s civilno-družbenimi nostalgiki, ki jih je bilo groza utopičnega potenciala, ki je prezrl in preziral nacionalno Državo. Motile so jih črne in rdeče-črne zastave, motila jih je prisotnost mednarodne solidarnosti, motila jih je glasba nekih novih mulcev. Prav to, prvenstveno politično stališče novih družbenih gibanj, je omogočilo, da sta se uvidela nasilje države in hinavščina družbe. Šele zdaj se lahko sprašujemo, kdo je za vse tisoče beguncev izumil groteskno psevdopravno kategorijo "začasnega" begunca, ki ljudem ni dal nikakršne možnosti dostojanstvenega življenja. Ko se je "začasnim beguncem" pričelo pomagati, da se sami organizirajo in oblikujejo in izrazijo svoja politična stališča, je bil marsikdo v humanitarnih organizacijah nejevoljen. Deset let je država ob podpori paternalističnega dobrodelništva puščala begunce v negotovosti in podrejenosti. Šele z akcijo I kapak! so se oblikovali kot politični subjekt, ki je lahko izražal zahteve, ki so legitimne s stališča človeškega dostojanstva in ne zavrte s stališča hvaležnosti in slabe vesti, ker ne pripadaš istemu svetu. Temu svetu niso pripadali, ker so jih izključili! In bolj kot se je krepila pozicija politike kot ljudskih iniciativ od spodaj in ne političnih elit od zgoraj, več svinjarij in nasilja smo videli. Na referendumu so odločali o tem, kako izključiti druge! Zbrali, nakupili in sposodili so kopico orožja, da bi preprečili miroljubne proteste proti državnikom, ki ju bo, prej ali slej, obdelal nek nov nuerenberski ali haaški tribunal. V procesu militarizacije policije so vohunili, podtikali in lažno obtoževali svobodomiselne. Fašističnim oblastem sosednjih držav so sporočali sezname političnih aktivistov. Njihova politična vizija je vstop v NATO pakt, ki postaja planetarna udarna moč bogatih pod poveljstvom najbrž najbolj kontraverzne osebe v zgodovini ZDA. In na koncu ugotovimo, da so te oblasti, s preprosto operacijo na računalniku zbrisale na desetisoče svojih državljanov, zaradi svoje etnične pripadnosti. Desetisoče različnih usod, ki so bile prepuščene na milost in nemilost eni od najbolj nasilniških in nenadzorovanih policij v Evropi. Zgodba o najbolj demokratski tranzicijski deželi se je sesula v prah. Tu res niso etničnega čiščenja opravljali krvoločni paramilitarci. So pa ga nič manj iztirjeni brezvestno vestni birokrati. Tudi tu so bile žrtve. Za Srbi, ki so bili izgnani prek hrvaške meje, so izginile sledi. Ljudi je obup peljal v samomore. Neurejen status jim je odrekal prepotrebno zdravstveno oskrbo. Policisti so vdirali v stanovanja, izvlekli ljudi iz kroga družin, jih vklenjali in mučili, češ, da so se upirali postopku. Uradniki so se znašali nad svojci. "Moža so vam deportirali? Saj je toliko Slovenk samohranilk, boste pa še vi brez njega zmogla!", izjavi uradnica, ki danes greje poslanske klopi. Kakšen je bil šele tisti vsakdanji pritisk, ki ga poznamo pod imenom kapilarni fašizem? Moj sošolec je svoje srbsko ime in priimek zamenjal za bolj slovensko zveneče. Država je zrasla na sistematičnem izključevanju, da bi

zgradila Nacijo. Tragikomedija je, da se ta Nacija gradi v času, ko sta globalizacija in njen Imperij že razkrojili nacionalno državo. Mogoče se iz zakotja Alp zdi, da nas bodo ti procesi obšli, da nam je treba le potolči svobodomiselne v lastnih vrstah in se ritoližniško vdinjati svetovnim vladarjem. Taka logika izhaja iz trdnega prepričanja v lasten prav. Iz specifične epistemologije, kjer je resnica zaokrožena v sistemsko popolnost. Čista resnica je bog čiste države. Takšna Znanost je mati nasilja.

Preostalo je heterogeno mnoštvo izključenih. Multituda. Povezava, organiziranje, mreženje, komuniciranje spodaj, brez nepotrebnih vertikal. Ljudje se učijo poslušati in sporočati, tehtati in odločati, predvsem pa bojevati in izbojevati prostore avtonomij. Ne glede na nacionalno, versko, rasno pripadnost. Celo ideološke razlike se raztapljajo v mediju komunikacije. Časopis je samo skromen prispevek k temu mediju, k predstavitvi besed, ki so koščki sestavljenke, ki gradi vedno nove skromne resnice.